

PROTOCOL PER A LA PREVENCIÓ, DETECCIÓ I ACTUACIÓ EN CONTRA DE L'ASSETJAMENT SEXUAL

Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona

I. DECLARACIÓ DE PRINCIPIS I OBJECTIUS DEL PROTOCOL

Declaració de principis

Les universitats catalanes tenen com a objectiu fonamental transmetre els valors cívics i socials propis d'una societat democràtica (art. 3 LUC) i han de ser un referent social en el respecte efectiu i real dels drets fonamentals. La universitat ha de preveure i eradicar les situacions d'assetjament sexual o assetjament per raó de sexe per tal d'avançar en la participació plena de les persones membres de la comunitat universitària en l'activitat acadèmica i alhora garantir una convivència respectuosa entre tothom.

La universitat ha de preservar els drets de les persones involucrades en aquest tipus de situacions; entre d'altres, el dret a la dignitat i al lliure desenvolupament de la personalitat, el dret a la integritat física i moral de les persones, el dret a la no discriminació per raó de gènere o cap circumstància personal o social, el dret a la intimitat i a l'honor, regulats per la normativa internacional, la Constitució Espanyola i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.

En els seus Estatuts la Universitat de Barcelona es compromet a garantir el «respecte a la dignitat de les persones en el desenvolupament de les seves activitats», tot assumint la defensa de la seguretat i la integritat de les persones en l'exercici d'aquestes tasques (art. 4.2). Igualment la Universitat de Barcelona ha de vetllar perquè totes les persones membres de la comunitat universitària respectin i facin seus els valors identitaris de la UB, que són els de «llibertat, democràcia, justícia, igualtat i solidaritat» (art. 4.1).

La recerca existent sobre violència de gènere en l'àmbit universitari¹ demostra que és una realitat estesa i que cal posar mesures concretes per prevenir-la i actuar-hi en contra. L'estudi sobre aquesta realitat a les universitats catalanes² va trobar que un 58 % de les estudiants coneixia algun cas de violència de gènere en aquest àmbit i, no obstant això, el 98 % de les enquestades desconeixia si la seva universitat disposava d'un servei d'atenció en cas de ser víctima d'assetjament sexual. L'estudi anterior sobre violència de gènere a les universitats espanyoles³ feia el primer pas en la visibilització d'aquesta problemàtica a l'Estat espanyol. A més a més, s'analitzava la presència de polítiques i mesures de prevenció i reacció davant l'assetjament sexual a les universitats de més

¹ Oliver, Esther; Valls, Rosa (2004). *Violencia de género. Investigaciones sobre quiénes, por qué y cómo superarla*. Barcelona: Roure.

² «Violències de gènere a l'àmbit universitari? Realitats, formes i superació». AGAUR-Institut Català de les Dones (2005-2006).

³ «Violencia de género en las universidades españolas». Instituto de la Mujer. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Plan Nacional I+D (2005-2008).

prestigi d'àmbit internacional, com ara Oxford, Cambridge, Harvard o Yale,⁴ que han fet de les seves universitats un espai on situacions d'aquest tipus resulten inacceptables, unint en tot moment l'ètica i la dignitat humana amb la qualitat científica i acadèmica. La Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona vol ser una institució d'excel·lència científica, acadèmica i ètica.

En el marc de compromís ètic i regulació de la Universitat de Barcelona, la Facultat de Biologia declara que vol ser un espai de «tolerància zero» davant la violència de gènere. Així, amb aquest protocol, es compromet a realitzar una actuació positiva per protegir les persones adscrites a la Facultat en contra de situacions d'assetjament sexual, i impulsar tant la prevenció com les vies institucionals de denúncia i reacció. Atès que reconeixem l'existència de la violència de gènere en l'àmbit universitari, la Facultat s'ha d'encarregar de garantir la llibertat de la persona víctima d'un assetjament per tal que pugui denunciar-lo i emprendre tots els passos legals si es troba en aquesta situació, totalment intolerant per la Facultat. Per la qual cosa es posa a disposició de tot el col·lectiu de la Facultat un mecanisme de suport i denúncia en cas de percebre alguna situació d'assetjament, com les que aquest mateix protocol defineix.

Tant la prevenció com l'assistència i l'assessorament a les víctimes d'assetjament constitueixen una de les preocupacions clau d'aquest protocol, que garanteix una atenció rigorosa i confidencial, i posa a disposició de les persones afectades vies de resolució i assistència de qualitat davant dels problemes que plantegen.

Amb el present protocol sobre la prevenció, detecció i actuació contra les situacions d'assetjament sexual, la Facultat de Biologia vol avançar en el seu compromís en l'eradicació de la violència de gènere en l'àmbit universitari. No es tolerarà ni considerarà justificades en cap cas les conductes d'aquesta mena que es produeixen entre persones que estudien o treballen a la Facultat.

Resulta primordial que la Facultat de Biologia fomenti la vessant preventiva d'aquest tipus de violència a través de la seva tasca educativa i de sensibilització mitjançant activitats formatives en els valors d'igualtat, la lluita contra els comportaments sexistes i els estereotips socials que produeixen desigualtats entre dones i homes, tal com preveu l'art. 25 de la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva entre dones i homes i l'art. 17 de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.

Aquest protocol ha de servir per prevenir, identificar i donar resposta a les conductes d'assetjament sexual i d'assetjament per raó de sexe, així com per aclarir els models d'actuació i les competències de les persones i/o òrgans implicats quan es detectin aquestes situacions a la Facultat de Biologia.

Objectius del protocol

- Sensibilitzar les persones adscrites a la Facultat que cap tipus de violència és justificat ni és tolerable.
- Posar a l'abast de tothom informació sobre les mesures de prevenció i denúncia.

⁴ Trobem informació sobre aquestes universitats a: *Guía de Prevención y Atención de la Violencia de Género en las Universidades*. Instituto de la Mujer.

- Facilitar la denúncia d'aquest tipus de situacions d'abús de poder, garantir la confidencialitat i respectar el principi de presumpció d'innocència.
- Crear procediments àgils d'intervenció i acompanyament.

II. DEFINICIÓ DE LA CONDUCTA D'ASSETJAMENT I ÀMBIT D'APLICACIÓ

Definició i exemples de conductes d'assetjament

S'entén per assetjament sexual qualsevol comportament verbal o físic d'índole sexual no desitjat i que produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una persona o de crear-li un entorn laboral o d'aprenentatge intimidant, hostil, degradant, ofensiu o molest.

Totes aquestes conductes són una forma d'abús que s'exerceix des d'una percepció de poder psíquic o físic respecte a la persona assetjada i que es pot donar en qualsevol àmbit de relació entre persones (educatiu, acadèmic, laboral) sense que necessàriament existeixi una superioritat jeràrquica. En aquest sentit l'assetjament sexual pot afectar a qualsevol col·lectiu de la comunitat universitària.

Ara bé l'assetjament sexual serà especialment greu quan es doni entre el professorat i l'alumnat o entre una persona superior jeràrquica i una altra subordinada donat el poder que tenen aquestes persones derivat de la seva posició de supremacia davant de la persona afectada i la seva capacitat d'incidència en les seves trajectòries d'estudis, professionals i acadèmiques.

L'assetjament per raó de sexe, orientació sexual i identitat de gènere són situacions on es produeix un comportament no desitjat relacionat amb el sexe, l'orientació sexual i la identitat de gènere d'una persona, amb l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una persona o de crear-li un entorn laboral o d'aprenentatge intimidant, hostil, degradant, ofensiu o molest (art. 5 de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, art. 7 de la Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes i art. 2 de la Directiva 2006/54/CE, de 5 de juliol, relativa a l'aplicació del principi d'igualtat d'oportunitats i igualtat de tracte entre homes i dones en ocupació).

Aquestes conductes poden ser reiterades o bé que per la seva gravetat es donin només en una sola ocasió. A tall d'exemple aquestes poden consistir en:

Comentaris verbals o escrits reiterats com poden ser:

- a) Insinuacions sexuals així com a comentaris de naturalesa sexual sobre la roba, el cos o les activitats sexuals de la persona.
- b) Fer comentaris denigrants u obscens de caràcter sexista o per raó d'orientació sexual.
- c) Oferir o fer pressió per concretar cites compromeses o trobades sexuals en l'entorn universitari o fora d'aquest.
- d) Demandes de favors sexuals.
- e) Escriure cartes, notes o missatges de correu electrònic de contingut sexual o de caràcter ofensiu.

Conductes físiques d'assetjament com poden ser:

- f) Arraconar, buscar deliberadament quedar-se a soles amb la persona de forma innecessària.
- g) El contacte físic deliberat i no sol·licitat.
- h) Tocar intencionadament les parts sexuals del cos.
- i) Mantenir relacions sexuals sota pressió o coacció.

Àmbit d'aplicació

Aquest protocol s'aplica a totes les persones membres de la Facultat de Biologia i a tots els ensenyaments impartits en aquesta :

- a) el personal acadèmic, docent i investigador adscrit,
- b) l'alumnat adscrit, i
- c) el personal d'administració i serveis adscrit.

Igualment s'aplicarà al personal docent i investigador així com l'alumnat que encara que no estiguin adscrits al centre- participi en cursos, seminaris o altres programes i accions formatives de la Facultat.

Les empreses externes contractades per la Facultat de Biologia seran informades de l'existència d'aquest protocol.

Quan es produeixi un cas d'assetjament entre persones membres de la Facultat de Biologia i personal d'empreses externes contractades, s'aplicaran els mecanismes de coordinació empresarial d'acord amb la Llei 31/1995, de 8 de novembre, de prevenció de riscos laborals. Hi haurà, per tant, una comunicació recíproca del cas, a fi de que cadascuna de les parts hi apliqui el respectiu procediment i executi les mesures preventives i correctores que consideri convenientes.

Les actuacions previstes en aquest protocol es prendran sens perjudici de les accions que es prenguin en d'altres àmbits.

III. TRAMITACIÓ INICIAL DE LES QUEIXES

Les queixes poden provenir de la persona assetjada o de persones que adverteixen una situació d'assetjament o en tenen coneixement. En qualsevol cas, la queixa ha d'implicar dues persones a les quals és aplicable aquest protocol.

Les queixes han de dirigir-se a la Comissió d'Igualtat de la Facultat de Biologia o a qualsevol de les persones que en formen part (mitjançant un correu electrònic o en persona) la qual inicia la investigació, analitza els fets i pren decisions, garantint-se en tot moment la confidencialitat d'allò exposat.

Per tal d'iniciar la investigació, la Comissió pot entrevistar les parts implicades i recollir la informació necessària per prendre les decisions adequades. Durant les entrevistes, ambdues parts poden estar acompanyades de la persona que escullin, que a la vegada ha d'acatar el principi de confidencialitat. Un cop escoltades les dues parts es poden cridar, si escau, testimonis relacionats amb el cas.

La Comissió ha d'analitzar la informació recollida i elaborar un informe amb les accions per portar a terme, que s'ha de trametre al deganat i a la Comissió d'Igualtat de la UB per tal que, amb la màxima urgència, es pugui actuar.

Durant tot el procés la persona presumptament assetjada ha de rebre protecció, suport i assessorament continu. S'han de buscar els mecanismes per evitar el contacte entre les dues parts. La persona presumptament assetjadora ha de rebre informació sobre les mesures establertes a la Facultat per prevenir i actuar contra l'assetjament sexual.

El procés finalitza quan es pot garantir que l'assetjament ha acabat i totes les parts estan informades de la decisió presa. A més, la Comissió fa un seguiment posterior a la víctima perquè superi les conseqüències que s'hagin pogut derivar arran d'aquesta situació d'assetjament, i no es donin casos de represàlies. En cas contrari, la Facultat ha de valorar la possibilitat d'aplicar altres mesures per tal de disminuir totalment els riscos que se'n puguin derivar.

El nom de les persones integrants de la Comissió d'Igualtat, així com llurs adreces electròniques de contacte, s'han de fer públics en el web de la Facultat de Biologia.

IV. MESURES CAUTELARS I REPARADORES

Sense perjudici del que preveu la normativa administrativa sancionadora, el deganat dintre de les seves competències ha d'adoptar les mesures adequades recomanades per la Comissió, per tal de garantir la finalització de l'assetjament i la no reiteració d'aquesta conducta.

Igualment ha d'adoptar mesures per tal d'evitar o reduir els perjudicis creats a la persona afectada amb ocasió de l'assetjament.

Provisionalment es poden adoptar mesures que apartin o evitin el contacte i/o la dependència acadèmica i/o orgànica entre la persona afectada i la persona acusada. Per exemple, si la persona afectada és estudiant es pot sol·licitar el canvi de grup o de tutor o tutora; si la persona acusada és director o directora de tesi o de treball d'investigació s'han de fer les gestions pertinents per canviar la direcció.

Les mesures cautelars s'han de prendre com a garanties de protecció per a les parts implicades i com un exercici de responsabilitat de la institució en què tenen lloc els fets.

V. GARANTIES DE CONFIDENCIALITAT

Totes les consultes o queixes que es tramitin sobre possibles situacions d'assetjament estan protegides pel principi de confidencialitat.

Les persones que participin en el procediment previst en el protocol, ja sigui com a membres de la Comissió o en condició de testimonis, tenen l'obligació de no parlar sobre aquest assumpte en l'entorn laboral o educatiu, per tal de preservar la privacitat de les persones implicades. Igualment les persones que presentin la queixa, les afectades

així com les acusades han de mantenir la confidencialitat del cas. Les persones que constitueixen la Comissió han de signar un compromís de confidencialitat.

Tota la informació relativa a les queixes en matèria d'assetjament sexual s'ha de tractar de manera que es protegeixi el dret a la intimitat de totes les persones implicades. Està prohibida la difusió dels documents relacionats amb la denúncia o amb la investigació, excepte que siguin necessaris per interposar una apel·lació, una queixa o un procediment judicial o administratiu.

VI. TERMINI DE RESOLUCIÓ

Els tràmits previstos en aquest Protocol s'han de resoldre amb la màxima celeritat. El termini entre la presentació de la queixa i la seva resolució no pot superar els trenta dies naturals, excepte que concorrin causes excepcionals justificatives (vacances, baixes mèdiques, etc.).

VII. QÜESTIONS RELATIVES A L'APLICACIÓ, DIFUSIÓ I AVALUACIÓ DEL PROTOCOL

Difusió del protocol i accions preventives i de formació

Les persones a les quals s'aplica aquest protocol han de ser informades sobre la seva existència i el seu contingut mitjançant actes públics, escrits divulgatius (tríptics, etc.), així com per mitjans electrònics.

Aquest Protocol ha de figurar en un lloc accessible en el web de la Facultat i a la cartellera de la Comissió d'Igualtat.

La Comissió d'Igualtat de la Facultat de Biologia és l'encarregada de dur a terme activitats formatives i accions de sensibilització orientades a la prevenció de l'assetjament sexual en l'àmbit universitari.

Revisió i avaluació del protocol

Un cop aprovat, aquest protocol pot ser objecte de modificació per tal de millorar-ne l'eficiència en la seva aplicació. Igualment es pot reformar en cas que sigui necessari per tal d'adaptar-lo a la normativa i a les polítiques de la Universitat.